

Хасанова А.Р.,
Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник: Шведова Г.Л.,
к.ю.н., доц., доцент кафедри
правового забезпечення безпеки бізнесу
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ

СУСПІЛЬНА НЕБЕЗПЕКА ЯК ОЗНАКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Існує різноманітність думок в науці на тему суспільної небезпечності. Досі тривають обговорення щодо формулювання терміну «суспільна небезпечність». Проаналізувавши роботи науковців випливає єдина думка, яка говорить нам про те, що суспільна небезпечність є безумовною і однією з найважливіших ознак, за якою діяння визнається кримінально протиправним, головним критерієм визначення його тяжкості, а також покарання, яке може призначатися за його вчинення. Однак цілісному дослідженню і вирішенню це питання не було піддано у жодній з робіт. Наразі в даній роботі метою є визначення узагальненого поняття «суспільна небезпечність» в юридичній науці, її складові і розмежування (коли саме діяння стає суспільно небезпечним).

Досліджуючи співвідношення і взаємозв'язок цієї ознаки з іншими ознаками кримінального правопорушення, такими як кримінальна протиправність і караність слідє те, що суспільна небезпечність діяння є головною соціальною підставою для визнання діяння кримінально протиправним. Однак Лахова О.В. у своєму дослідженні актуалізує проблему наступним чином: «...вживання терміну “суспільна небезпечність” для характеристики всіх видів правопорушень веде до того, що зникає відмінність кримінальних правопорушень від інших правопорушень» [1]. А отже, термін «суспільна небезпечність» слід вживати виключно у кримінально правовому контексті.

Закон прямо встановлює, що кримінальне правопорушенням може бути тільки суспільно небезпечне діяння і не може вважатися кримінальне правопорушення діяння, яке не становить суспільної небезпеки. Також ця ознака притаманна не тільки кримінальним правопорушенням, але і деяким іншим правопорушенням.

Більшість науковців, аналізуючи тему суспільної небезпечності, дійшли до єдиного висновку, що суспільна небезпечність діяння, як ознака кримінального правопорушення, полягає в тому, що це діяння заподіює чи створює загрозу правам та свободам людини і громадянина, власності, громадському порядку та громадській безпеці, довіллю, конституційному устрою України, миру та безпеці людства. Але не усі зазначили і виділили форми та показники цієї ознаки. Ми виділили для себе роботу Катеринчук К.В., яка звернула увагу на дію, як одну з форм суспільно небезпечного діяння.[2, с.2]. За її словами «Суспільно небезпечним діянням необхідно визнавати дію чи

бездіяльність особи, яка заподіює або створює загрозу заподіяння шкоди об'єктам, що перебувають під кримінально-правовою охороною» [2, с. 2] Розглядаючи це питання, вона також зазначила, що в кримінальному праві не вироблено єдиної термінологічної системи, а це означає, що законодавець використовує термін «дія». Злочинна дія – це активна суспільно небезпечна поведінки людини, яка, як вже з'ясувалось, є формою суспільно небезпечного діяння.

Деякі вчені звернули свою увагу на таку не типову особливість, як шкода. В своїх висловлюваннях Харитонов С.О. та Панов М.І. дійшли до висновку, що шкода є сутністю і змістом цієї суспільної небезпечності. «Ця шкода, залежно від особливостей суспільних відносин, яким вона заподіюється, може бути матеріальною: шкода, що має особистий, фізичний характер (кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи) чи майновий характер (кримінальні правопорушення проти власності); або нематеріальною – шкода в управлінській, організаційній, політичній, моральній сферах. При цьому слід мати на увазі, що суспільна небезпечність діяння пов'язується перш за все із фактичною, тобто наявною (реальною) шкодою (збитками), що заподіюється кримінально протиправним діянням відповідній сфері суспільних відносин.» [3, с.3]. З цього випливає, що шкода відображає соціальну сутність правопорушення. Саме ця властивість суспільної небезпечності виступає об'єктивним і основним (головним) показником.

Ми повністю підтримуємо позицію Дячка О.П., який характеризує суспільну небезпеку за відповідним характером і ступенем. «Характер – якісна ознака суспільної небезпеки, що залежить від важливості об'єкта кримінально-правової охорони... Ступінь суспільної небезпеки є її кількісним критерієм (кількісною ознакою) і визначається характеристикою конкретного посягання, зокрема, місцем, способом, обстановкою його вчинення, наявністю певного знаряддя, ступенем реалізації злочинного наміру, кількістю потерпілих тощо.» [4, с.84] А отже ступінь суспільної небезпечності це її кількісна характеристика, що визначається інтенсивністю посягання і, перш за все, видом та розміром (обсягом) шкоди, яка заподіюється діянням охоронюваним кримінальним законом суспільним відносинам чи ставить їх під загрозу заподіяння такої шкоди.

Спираючись на думки Галушка Б.С., ми робимо висновки, що найважливішими чинниками, які впливають на суспільну небезпечність, є цінності – соціально корисні надбання, необхідні або важливі для задоволення соціально-економічних, політичних, матеріальних, духовних та культурних потреб суспільства, громадян, їх об'єднань а також розмір шкоди, що їм спричинюється або загрожує діянням. [5, с. 5]. Визнання суспільством, державою тих чи інших надбань цінностями, їх декларування, встановлення їх рівня залежить від багатьох чинників, основними з яких також є рівень розвитку духовних і культурних цінностей, соціально-економічного розвитку суспільства, політичний устрій, форма правління, релігія, економічна ситуація, тощо.

Отже, з викладеного матеріалу можемо зробити висновок, що суспільну небезпечність слід вважати провідною ознакою кримінального

правопорушення і визнавати як здатність діяння заподіювати шкоду чи створювати реальну небезпеку для суспільства. Шкода є складовою суспільною небезпечністю, а цінності чинниками, що також на неї впливають.

Список використаних джерел:

1. Особливості визначення суспільної небезпечності злочину / Лахова О.В. // Електронне наукове фахове видання «Юридичний науковий електронний журнал». – 2020. – № 4. – С. 400-402.
2. Суспільно небезпечне діяння (дія чи бездіяльність) як ознака об'єктивної сторони злочинів проти здоров'я особи / К. В. Катеринчук // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. - 2015. - № 1. - С. 100-117.
3. Суспільна небезпечність діяння в системі ознак поняття "кримінальне правопорушення" [Електронний ресурс] / М. І. Панов, С. О. Харитонов // Проблеми законності. - 2020. - Вип. 150. - С. 124-140.
4. Суспільна небезпечність діяння: поняття, зміст та значення у правоохоронному законодавстві [Електронний ресурс] / О. П. Дячкін // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. - 2012. - № 1. - С. 432-441.
5. Суспільна небезпечність як критерій класифікації злочинів / Б. С. Галушко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. - 2015. - Вип. 15(2). - С. 90-92.